

Za konec sestanka je Matjaž Bedjanič predstavil potek osrednjega evropskega naravovarstvenega projekta Natura 2000 in s tem povezane odonatološke vsebine, Tomislav Bogdanović pa raziskavo »Fauna vretenaca (Odonata – Insecta) rijeke Drave i Kopačkog rita« s katero je magistriral na univerzi v Osijeku.

(A. ŠALAMUN)

VZPOSTAVLJANJE OMREŽJA NATURA 2000 v SLOVENIJI - KAČJI PASTIRJI (ODONATA)

Ob pospešenem in sedaj že nespornem vstopu v Evropsko unijo se pripravljajo velike spremembe tudi na področju naravovarstva. O tem dejstvu resda čivkajo že vrabci na strehah, marsikdo pa ne ve, da igrajo drobno vlogo pri celotnem procesu tudi kačji pastirji in seveda mi – odonatologi. Kot smo se dogovorili na zadnji redni letni skupščini Slovenskega odonatološkega društva januarja 2003, vas v naslednjih vrsticah obveščamo o začetku izvajanja projekta z naslovom »STROKOVNA IZHODIŠČA ZA VZPOSTAVLJANJE OMREŽJA NATURA 2000 - KAČJI PASTIRJI (ODONATA)«.

Kaj je sploh Natura 2000? Natura 2000 je evropsko omrežje posebnih varstvenih območij, razglašeni v državah članicah EU, z osnovnim ciljem ohraniti biotsko raznovrstnost za bodoče rodove. Ta območja so namenjena ohranjanju živalskih in rastlinskih vrst ter habitatov, ki so redki ali na evropski ravni ogroženi zaradi dejavnosti človeka. To najpogosteje pomeni, da je na teh območjih treba vzdrževati ugodno stanje z vrsto različnih ukrepov, velikokrat zgolj nadaljevati z obstoječimi dejavnostmi, ponekod pa nekatere dejavnosti opuščati ali njihovo uvajanje preprečiti.

Evropska unija je omrežje Natura 2000 uvedla kot enega od mehanizmov za izvajanje okoljevarstvene politike in uresničevanje Direktive sveta 79/409/EGS o ohranjanju prosto živečih ptic (Bird Directive, 1979) ter Direktive sveta 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (FFH Directive, 1992). Obe direktivi sta pravna podlaga za vzpostavljanje omrežja posebnih varstvenih območij. Območja Natura 2000 morajo tako v vsaki državi članici pokrivati habitate vrst in habitatne tipe, ki so ogroženi na ravni EU in so našteti v prilogah I in II FFH direktive ali v prilogi I Bird direktive.

Eden ključnih dokumentov, ki zagotavlja zakonsko varovanje populacij in bivališč nekaterih vrst kačjih pastirjev je na ravni Evropske zveze je tako že omenjena FFH Direktiva EU. Leta 1992 sprejeta Direktiva pomembno nadgrajuje Bernsko konvencijo iz leta 1979, saj predvideva in dokaj natančno navaja posebne ukrepe za zagotavljanje ugodnega ohranitvenega statusa živalskih ter rastlinskih vrst in bivališč, ki so v interesu Evropske zveze ter so razvrščeni v dodatke Direktive. Njena določila so za države članice strogo obvezujoča in Slovenija se je že z Zakonom o ohranjanju narave (Ur. l. RS, št. 56/99, popr. 32/2000) obvezala, da bo z ustanavljanjem posebnih varstvenih območij, varstvom habitatov in z ustreznimi varstvenimi režimi dosledno zagotavljala ugodno stanje rastlinskih ali živalskih vrst, ki so varovane na podlagi ratificiranih mednarodnih pogodb. Slednje je pomembno tudi za slovensko favno kačjih pastirjev, saj je na dodatke mednarodnih naravovarstvenih konvencij, še posebej FFH direktive EU vključenih precej vrst kačjih pastirjev, ki so pri nas močno ogrožene (TABELA 1).

TABELA 1: Seznam vrst kačjih pastirjev, ki so vključene na dodatke FFH direktive EU in se pojavljajo v Sloveniji ter njihova ogroženost pri nas. Krepko so tiskane vrste, ki jih obravnava projekt »Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja NATURA 2000 - Kačji pastirji (Odonata)«.

VRSTA	FFH DIRECTIVE EU	OGROŽENOST (SLO)
<i>Coenagrion mercuriale</i> BRZIČNI ŠKRATEC	App. II	Ex? (EX)
<i>Aeshna viridis</i> ZELENA DEVA	App. IV	E (CR)
<i>Lindenia tetraphylla</i> VELIKA PEŠČENKA	App. II, IV	Ex (EX)
<i>Ophiogomphus cecilia</i> KAČJI POTOČNIK	App. II, IV	V (EN)
<i>Gomphus flavipes</i> RUMENI POREČNIK	App. IV	Ex? (EX)
<i>Leucorrhinia caudalis</i> MRTVIČNI SPRELETAVEC	App. IV	E (CR)
<i>Leucorrhinia pectoralis</i> DRISTAVIČNI SPRELETAVEC	App. II, IV	E (CR)
<i>Cordulegaster heros</i> VELIKI STUDENČAR	App. II, IV	V (VU)
<i>Coenagrion ornatum</i> KOŠČIČNI ŠKRATEC	App. II, IV	V (VU)

Za vrste, ki so uvrščene na dodatek II FFH direktive je država dolžna zagotavljati »območno varstvo« in predlagati varstvena območja, ki jih upravlja v skladu z ekološkimi zahtevami izbranih vrst ter tako zagotavlja njihov ugoden ohranitveni status.

V kontekstu skupine vrst kačjih pastirjev, ki so vključeni v mednarodne naravovarstvene konvencije in smernice na ravni Evropske zveze je treba opozoriti še na teoretično možnost, da se v Sloveniji pojavljata dve dodatni vrsti iz te skupine. Gre za vzhodnega zimnika *Sympecma paedisca* (syn. *S. braueri*) ter ozibnega spreletavca *Leucorrhinia albifrons*, ki sta oba močno ogrožena tudi v širših evropskih okvirih ter vključena na Dodatek 2 Bernske konvencije ter Dodatek 2 FFH Direktive. Ker se vrsti pojavljata v Avstriji, bi bila nujna usmerjena raziskava njunega morebitnega pojavljanja pri nas. Enako velja za načrtno raziskavo statusa brzičnega škratca *Coenagrion mercuriale*, rumenega porečnika *Gomphus flavipes* in velike peščenke *Lindenia tetraphylla*, ki veljajo v Sloveniji za izumrle oz. domnevno izumrle.

Celoten projekt NATURA 2000 vodi v Sloveniji Ministrstvo za okolje, prostor in energijo. Za pokrivanje strokovnih vsebin je v okviru projekta ustanovljena posebna notranja strokovna skupina, v okviru katere je za kačje pastirje, dvoživke in močvirsko sklednico zadolžen Matjaž Bedjanič. Strokovna skupina koordinira delo, pripravlja, usklajuje in dopolnjuje strokovna gradiva, pripravlja projektne naloge za zunanje izvajalce, obdeluje rezultate nalog zunanjih izvajalcev ter skrbi za komunikacijo in podajanje informacij o projektu.

Za področje kačjih pastirjev je bila konec leta 2002 pripravljena projektna naloga za zunanjega izvajalca in po več kot treh mesecih birokratskega mlatenja je bila konec marca podpisana tozadevna pogodba s Centrom za kartografijo favne in flore. Nosilec projekta je Mladen Kotarac, povsem uradno pa bosta sodelovala še Ali Šalamun in Sašo Weltdt. Že v predhodnih dogovorih pri pripravi projektne naloge in kasneje tudi na že omenjeni skupščini Slovenskega odonatološkega društva smo se dogovorili, da bo tudi društvo in posamezniki v njegovem okviru sodelovalo pri projektu v kar največji možni meri.

Dolgoročni cilj zgoraj omenjene naloge z naslovom »Strokovna izhodišča za vzpostavljajanje omrežja NATURA 2000 - Kačji pastirji (Odonata)« je redno pridobivati primerljive podatke o stanju populacij vrst kačjih pastirjev, ki so navedene v prilogi II FFH direktive EU in se pojavljajo v Sloveniji. Namen naloge je pridobiti podatke za izpolnitev standardnih

obrazcev za NATURO 2000 za obravnavane vrste, predlagati območja ključnega pomena za vzdrževanje vrste v ugodnem stanju ohranitve (pSCI), ter pripraviti predlog splošnih in posebnih varstvenih usmeritev za opredeljeno območje. Prav tako je cilj naloge izdelati predlog spremljanja stanja in pripraviti predlog morebitnih potrebnih nadaljnjih raziskav.

V obdobju do konca septembra 2003 bo tako treba za dristavičnega spreletavca *Leucorrhinia pectoralis*, kačjega potočnika *Ophiogomphus cecilia*, velikega studenčarja *Cordulegaster heros* in koščičnega škratca *Coenagrion ornatum* zbrati vse obstoječe podatke, preveriti mnoge stare in nove lokacije na terenu, oceniti velikosti populacij in natančno definirati vzroke njihovega ogrožanja ter pripadajoče naravovarstvene ukrepe...

Časa je malo, ustreznih terenskih dni in usposobljenih popisovalcev pa ni v izobilju, tako da ste k sodelovanju v projektu vabljeni prav vsi, ki čutite, da bi lahko doprinesli svoj del k celoti. Prav vsako opazovanje omenjenih vrst je zelo pomembno, zato vas vabimo, da vaše podatke oz. izpolnjene popisne liste posredujete na Center za kartografijo favne in flore. Vse dodatne informacije o odonatološkem projektu in njegovi izvedbi so na voljo pri Mladenu Kotarcu (mladen.kotarac@ckff.si, tel. 01 4382440), informacije na temo Natura 2000 pa pri Matjažu Bedjaniču (matjaz.bedjanic@guest.arnes.si, tel. 02 2284848)

(M. BEDJANIČ)

DROBTINICE IN OCVIRKI

Po vzoru slovenskih ornitologov smo v naš društveni bilten uvedli rubriko, ki je namenjena objavi posamičnih favnističnih podatkov, zanimivih opažanj in dogodkov, ki so morda "premajhni" za objavo članka, v terenskih beležnicah in naših glavah pa nanje kaj kmalu pozabimo. Zaželeni so podatki za redke in ogrožene vrste, predvsem iz območij od koder doslej niso bile znane, izjemno zgodnje ali pozno pojavljanje določene vrste, notice o nenavadnem vedenju, skratka karkoli zanimivega iz tega ali onega razloga. Podatki naj bodo čim bolj natančni, zato je nujna navedba datuma, natančne lokalitete in imena popisovalca. **Prispevke prosim pošljite na naslov: Matjaž Bedjanič, Fram 117/a, 2313 Fram.** Vljudno vabljeni k sodelovanju tudi v prihodnje!